

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi

KRR.410.002.04.2023

Pani
prof. dr hab. Dorota Konopacka
Dyrektor Instytutu Ogrodnictwa – Państwowego
Instytutu Badawczego
ul. Konstytucji 3 Maja 1/3
96-100 Skierniewice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/035 – Funkcjonowanie państwowych instytutów badawczych nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Instytut Ogrodnictwa – Państwowy Instytut Badawczy ¹ w Skierniewicach, ul. Konstytucji 3 Maja 1/3, 96-100 Skierniewice
Kierownik jednostki kontrolowanej	Prof. dr hab. Dorota Konopacka, Dyrektor Instytutu Ogrodnictwa – Państwowego Instytutu Badawczego w Skierniewicach, od 25 lipca 2019 r..
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Realizacja przez Instytut zadań w zakresie działalności naukowo-badawczej. 2. Gospodarka finansowa i zarządzanie majątkiem Instytutu.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020–2023 (I kwartał), z uwzględnieniem dowodów powstałych przed i po okresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	1. Maciej Kucharski, gł. specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KRR/6/2023 z 18 kwietnia 2023 r. 2. Piotr Narel, specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KRR/5/2023 z 18 kwietnia 2023 r.

(akta kontroli str.1-2, 4)

¹ Dalej Instytut lub Instytut Ogrodnictwa – PIB.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą Instytut Ogrodnictwa – Państwowy Instytut Badawczy w Skierniewicach wykonywał zadania w zakresie działalności badawczej, rozwojowej i wdrożeniowej. Instytut posiadał i realizował „Strategię średniookresową Rozwoju Instytutu Ogrodnictwa Państwowego Instytutu Badawczego w Skierniewicach na lata 2021–2025”. Zadania były wykonywane w pełnym zakresie, na jaki pozwalał potencjał kadr naukowych Instytutu, jak i otrzymywane środki z dotacji od Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz subwencji od Ministra Edukacji i Nauki. Zadania szczególnie ważne dla polityki państwa, o których mowa w art. 22 pkt 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych⁴ realizowano w sposób ciągły, w ramach umów dotacji celowych zawartych z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Zatrudnienie w badanym okresie było stabilne. Realizacja zadań w ramach umów dotacji była zgodna z warunkami tych umów. Prawdłowo organizowano konkursy dotyczące zatrudniania nowych pracowników oraz nadawano stopnie naukowe.

Instytut dochodził należności i rzetelnie realizował umowy cywilnoprawne. Wydatki Instytutu ponoszone były gospodarnie, na realizację zadań Instytutu. Prawdłowo prowadzono postępowania o udzielenie zamówienia publicznego oraz sprzedaż nieruchomości.

Pomimo trudności finansowych, zwłaszcza w okresie epidemii COVID-19, wynik finansowy Instytutu w okresie objętym kontrolą był dodatni.

Stwierdzone nieprawidłowości, które wpłynęły na obniżenie oceny, dotyczyły:

- niedokonywania zmian w planach finansowych Instytutu na lata 2021–2022 w zakresie kosztów wynagrodzeń, w sytuacji, gdy wykonane koszty przekraczały wartości ustalone w planie finansowym na dany rok,
- nierealizowania przez Instytutu zaleceń nadzoru budowlanego z przeglądów stanu technicznego budynku będącego siedzibą Instytutu, celem przeprowadzenia niezbędnych prac konserwacyjnych i remontowych zabytkowego obiektu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja przez Instytut zadań w zakresie działalności naukowo-badawczej

Instytut Ogrodnictwa – Państwowy Instytut Badawczy został powołany 1 stycznia 2011 r. na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 września 2010 r.⁶ z połączenia Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa im. Szczepana Aleksandra Pieniążka (założonego w 1951 r.) oraz Instytutu Warzywnictwa im. Emila Chroboczka (założonego w 1964 r.).

Instytut posiadał status państwowego instytutu badawczego, nadany na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2020 r.⁷. Nadzór nad Instytutem

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 498, dalej uoib.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Dz. U. Nr 172 poz. 1166.

⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 2342.

sprawował Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁸. Instytut działał na podstawie statutu (dalej statut Instytutu)⁹ oraz regulaminu organizacyjnego¹⁰.

W skład Instytutu wchodziło 12 zakładów podległych zastępcy dyrektora ds. naukowych, stanowiących m.in. pracownie i laboratoria.

W efekcie procedury ewaluacji jakości działalności naukowej w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo za lata 2017–2021, Instytut został sklasyfikowany w kategorii naukowej A. Kategoria ta została przyznana na skutek odwołania się Instytutu od decyzji Ministra Edukacji i Nauki przyznającej Instytutowi w ww. okresie kategorię B+ w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo.

Instytut był jedynym udziałowcem trzech spółek z ograniczoną odpowiedzialnością: Sadowniczy Zakład Doświadczalny Instytutu Ogrodnictwa Brzezna Sp. z o.o., WZD Sp. z o.o. w Pszczynie oraz Ośrodek Elitarnego Materiału Szkółkarskiego Instytutu Ogrodnictwa Sp. z o.o. Spółki te zostały utworzone m.in. w celu efektywnego wdrażania i komercjalizacji wyników badań naukowych prowadzonych w Instytucie. Instytut mógł prowadzić działalność gospodarczą w zakresie uregulowanym w statucie.

(akta kontroli str. 4-40, 42-46, 446-448, 603-616, płyty CD nr 3, nr 4 i nr 8)

1.1 Instytut Ogrodnictwa posiadał „Strategię średniookresową Rozwoju Instytutu Ogrodnictwa Państwowego Instytutu Badawczego w Skierniewicach na lata 2021–2025”, która zawierała perspektywiczne kierunki działalności naukowej, rozwojowej, wdrożeniowej¹¹. Dokument ten został zatwierdzony przez Radę Naukową Instytutu 6 października 2021 r., zgodnie z art. 29 ust. 2 pkt 6 uoib. Dokument ten był zaopiniowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹². Strategia, zawierała odniesienia do strategicznych dokumentów rządowych, jak np. Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030, Horyzont – Europa i Europejski Zielony Ład.

W dokumencie wyznaczone zostały cele strategiczne Instytutu na lata 2021–2025 (m.in. podniesienie i dalszy rozwój potencjału badawczego Instytutu, utrzymanie wiodącej na terenie kraju roli Instytutu jako głównego ośrodka nauk ogrodniczych, wzmocnienie międzynarodowej roli Instytutu).

Monitorowanie realizacji celów wskazanych w ww. dokumencie, było nadzorowane przez zastępcę dyrektora ds. naukowych, któremu kierownicy Zakładów przekazywali sprawozdania z realizacji zadań Instytutu. Następnie realizacja tych zadań była prezentowana na posiedzeniach Rady Naukowej, która zatwierdzała sprawozdania w tym zakresie.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że: „(...) Identyfikowane zagrożenia dla realizacji celów strategii, przebiegają zgodnie z planem, gdyż te obszary są skorelowane z priorytetami Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, strategiami Europejskimi. Problemem jest brak waloryzacji subwencji na naukę od 2018 r., co powoduje sytuację, że Instytut nie jest w stanie oferować konkurencyjnych warunków rozwoju dla młodej kadry naukowej, jak również nadażyć nad zwiększoną aktywnością na polu współpracy międzynarodowej”.

⁸ Dalej Minister RiRW.

⁹ Statut Instytutu z dnia 24 marca 2015 r., zatwierdzony przez Ministra RiRW 2 kwietnia 2015 r., zmieniony 3 czerwca 2022 r.

¹⁰ Regulamin organizacyjny Instytutu z dnia 4 listopada 2014 r., zmieniony 31 grudnia 2021 r.

¹¹ Było to wykonanie zalecenia pokontrolnego zawartego w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 6 kwietnia 2020 r. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z kontroli przeprowadzonej w Instytucie Ogrodnictwa w Skierniewicach.

¹² Dalej MRiRW.

Dyrektor Instytutu ustaliła plany działalności badawczo – rozwojowej na lata objęte kontrolą. Plany te były zgodne z ww. perspektywnymi kierunkami działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej.

(akta kontroli str. 9-11, 57-72, 89-95, 100-103, 118-137, 698-845, płyta CD nr 4)

1.2 Liczba realizowanych projektów badawczych ogółem w 2020 r. wynosiła 54, w 2021 r. – 55, w 2022 r. – 64 i w 2023 r. (I kw.) – 37.

Instytut w okresie objętym kontrolą, nie zamawiał prac naukowych, artykułów u zewnętrznych osób.

W 2020 r. Instytut zakończył i wdrożył 14 projektów, w tym 10 projektów badawczych, jeden badawczo-rozwojowy. W latach 2021–2022 wielkości te wynosiły odpowiednio: 20, 10 i 4 oraz 22, 14 i 2. W 2023 r. (I kw.) zrealizowano jeden projekt badawczy.

Instytut w latach objętych kontrolą otrzymywał przychody z tytułu komercjalizacji wyników badań z tytułu sprzedaży licencji – praw do rozmnażania i sprzedaży nowych odmian roślin wyhodowanych w Instytucie. Przychody te wyniosły w 2020 r. – 848,42 tys. zł, w 2021 r. – 837,81 tys. zł, w 2022 r. – 839,87 tys. zł, w 2023 (I kw.) – 0 zł. Odbiorcami wyników badań naukowych uzyskanych w Instytucie Ogrodnictwa-PIB na zlecenia MRiRW byli głównie producenci roślin ogrodniczych oraz instruktorzy Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

Kontrolą w zakresie prawidłowości zawierania umów i rozliczania finansowego efektów badań poddano dziewięć projektów badawczych o największej wartości, dotyczących przeprowadzenia prac badawczych i rozwojowych. Na ich realizację zaplanowano kwotę 6802,9 tys. zł. W latach objętych kontrolą wydatkowano 6735,4 tys. zł. Wyniki badań zostały udostępnione – przekazane zleciennodawcom zgodnie z warunkami określonymi w umowach. Realizacja projektów mieściła się w zaplanowanych budżetach. Kontrahenci nie wnosili zastrzeżeń do prawidłowości i jakości przeprowadzanych badań.

(akta kontroli str. 47-87, 91-95, 102-118, 178-189)

1.3 W Instytucie nie określono procedur dotyczących kwalifikowania działań do przystosowań wyników prac naukowych i rozwojowych. Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że: „(...) Działania w zakresie przystosowania wyników prac prowadzonych przez IO-PIB polegają m.in. na wykorzystaniu uzyskanych wyników badań i wypracowanego know-how, metod, metodologii, procedur w projektach rynkowych i innych projektach badawczych i rozwojowych realizowanych we współpracy z przedsiębiorstwami z branży ogrodniczej i przetwórczej oraz gospodarstwami ogrodniczymi (...). Instytut realizuje także zadania celowe oraz badania w ramach tzw. postępu biologicznego w produkcji roślinnej i zwierzęcej zlecane przez Ministra nadzorującego, które są bezpośrednio ukierunkowane na wykorzystanie w praktyce ogrodniczej. Efekty zarówno badań naukowych jak i prac rozwojowych uzyskiwanych w ramach tych programów, co do zasady muszą być przystosowane do bezpośredniego zastosowania w praktyce”.

W IO-PIB zostało utworzone stanowisko Rzecznika patentowego, którego obowiązkami były m.in.: prowadzenie rejestru zgłoszonych projektów wynalazczych, zgłaszanie ww. projektów do Urzędu Patentowego, zabezpieczanie ich ochrony prawnej, udzielanie porad pracownikom IO-PIB w tym zakresie, a także opracowanie okresowych sprawozdań z działalności wynalazczej IO-PIB. Utworzone zostało również stanowisko Brokera Innowacji zajmującego się m.in.: komercjalizowaniem wyników badań naukowych powstałych w IO-PIB poprzez inwentaryzację ofert wdrożeniowych o potencjale rynkowym, przygotowanie ofert dla podmiotów zewnętrznych, poszukiwanie potencjalnych nabywców ofert IO-PIB, współpraca z zewnętrznymi podmiotami doradczymi w zakresie transferu technologii, komercjalizacja wyników w sposób bezpośredni poprzez sprzedaż licencji, patentów,

know-how itp. Stanowiskiem wspierającym Brokera Innowacji w wykonywaniu obowiązków było stanowisko Specjalisty ds. Promocji.

W Instytucie działało Kolegium (organ opiniodawczy-doradczy Dyrektora IO-PIB), którego zakres działań obejmował m.in.: przedstawienie stanowiska dotyczącego kierunku prac badawczych, opiniowanie planów prac naukowowo-badawczych, opiniowanie zamierzeń organizacyjnych dotyczących rozwoju i funkcjonowania Instytutu, opiniowanie kierunków rozwoju polityki finansowej i kadrowej Instytutu.

(akta kontroli str. 12-31, 91-98)

1.4 W Instytucie nie określono definicji rodzaju czynności polegających na wdrożeniu wyników prac badawczych i rozwojowych.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że: „(...) Odbiorcami wyników badań są sektory branż związanych z produkcją ogrodnictwem, w tym sektor rolno-spożywczy, w tym producenci roślin ogrodnictwem oraz instruktorzy Ośrodków Doradztwa Rolniczego. Wyniki badań finansowanych ze środków budżetowych są ogólnie dostępne, w związku z tym nie było konieczności tworzenia dokumentów określających kryteria badań naukowych lub prac rozwojowych do wdrażania. Odmiany roślin wychodowane w IO-PIB, mające potencjał wdrożeniowy, mogą być poddane procedurze, uzyskiwania prawa do ochrony przez instytucje krajowe (COBORU) lub zagraniczne CPVO. Instytut nie posiada uprawnień certyfikacyjnych i nie wydaje certyfikatów. Badania komercyjne, prowadzone są w oparciu o indywidualne zlecenia podmiotów gospodarczych i innych jednostek organizacyjnych. W przypadku, zleceń na usługi badawcze, o złożonym charakterze, wykraczające poza, rutynowe analizy, wyszczególnione w cennikach poszczególnych laboratoriów, ich realizacja jest poprzedzona sporządzaniem stosownych umów”.

W latach 2020–2023 (I kw.) Instytut udzielił 129 licencji na rozmnażanie i sprzedaż odmian roślin sadowniczych i trzy licencje na odmiany roślin warzywnych.

Liczba udzielonych licencji na odmiany roślin sadowniczych wynosiła 36 w 2020 r., 57 w 2021 r., 28 w 2022 r. i osiem w I kw. 2023 r. Na odmiany roślin warzywnych udzielono w okresie 2020–2023 (I kwartał) po jednej licencji w każdym roku.

Z tytułu udzielonych licencji na rośliny sadownicze Instytut uzyskał wpływ w wysokości 1934,0 tys. zł oraz 114,6 tys. zł z tytułu licencji na rośliny warzywne. Przychody ze sprzedaży licencji stanowiły: 1,83% w 2020 r., 1,56% w 2021 r. i 1,44% w 2022 r. przychodów Instytutu ogółem.

Instytut w latach objętych kontrolą otrzymywał przychody z tytułu komercjalizacji wyników badań z tytułu sprzedaży licencji – praw do rozmnażania i sprzedaży nowych odmian roślin wyhodowanych w Instytucie. Przychody te wyniosły w 2020 r. – 848,42 tys. zł, w 2021 r. – 837,81 tys. zł, w 2022 r. – 839,87 tys. zł. Odbiorcami wyników badań naukowych uzyskanych w Instytucie Ogrodnictwa-PIB na zlecenia MRiRW byli głównie producenci roślin ogrodnictwem oraz instruktorzy Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że „Ze względu na specyficzny charakter prac badawczych nad hodowlą nowych odmian, a w szczególności na długi, czasem kilkunastoletni okres prac nad wyselekcjonowaniem nowej wartościowej odmiany, Instytut nie przeprowadza wyceny badań, gdyż działalność komercyjna nie jest podstawowym celem działań hodowlanych. Efekty prac naukowych udostępniane były zgodnie z umowami zawartymi ze zleceniodawcami. Nie było przypadku odmowy udostępnienia efektów badań”.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła ponadto, że „(...) odbiorca badań jest rozproszony i nie jest możliwe skuteczne komercyjne świadczenie usług B+R gdyż rolnicy/ogrodnicy zwyczajnie nie mają funduszy na finansowanie prac B+R”.

Instytut posiadał regulamin ochrony własności intelektualnej, wprowadzony zarządzeniem Dyrektora Instytutu 23 kwietnia 2012 r.

Instytut wystąpił do Ministra RiRW o wyrażenie zgody na utworzenie spółki InHortGo Sp. z o.o. w celu komercjalizacji badań naukowych oraz know-how, a także prowadzenia działań z zakresu transferu technologii i upowszechniania nauki, i uzyskał zgodę w dniu 14 marca 2023 r. Instytut obejmie 100% udziałów w ww. spółce. Do dnia zakończenia kontroli trwały przygotowania do rejestracji spółki.

Jednym z elementów ochrony praw własności Instytutu było zawieranie umów licencyjnych celem nałożenia na licencjobiorcę obowiązku wystawiania dokumentów świadczących o pochodzeniu sadzonek z IO-PIB.

Instytut kierował w oparciu o przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego¹³, zawiadomienia o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa, w potwierdzonych przypadkach naruszenia umów licencyjnych. W okresie do I kwartału 2023 r., zainicjowano 65 postępowań karnych, dotyczących naruszeń art. 37 ustawy z dnia 23 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin¹⁴. Dodatkowo, Instytut podpisał 18 ugód pozasądowych.

Instytut realizował programy wieloletnie, zadania zlecane przez Ministra RiRW w formie umów dotacji, a także zadania w ramach dotacji na postępowanie biologiczne.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że „Programy te absorbują znaczącą część potencjału twórczego i eksperckiego Zespołów badawczych, zaś efekty zarówno badań naukowych jak i prac rozwojowych uzyskiwanych w ramach tych programów, co do zasady muszą być rozpowszechniane wśród wszystkich potencjalnych odbiorców (producenci roślin ogrodnich, jednostki organizacyjne nadzorowane i podległe Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w tym ośrodki doradztwa rolniczego, szkoły rolnicze), a ich wdrażanie nie wiąże się z komercjalizacją i sprzedażą na rynku. Wyniki badań przekazywane są zleceniodawcy, tj. MRiRW w formie sprawozdań z przeprowadzanych badań. Do sprawozdań zgodnie z zawartą umową dołączone są oferty wdrożeniowe, a także metodyki o zróżnicowanym charakterze, w tym np. metodyki integrowanej produkcji oraz integrowanej ochrony roślin. W ramach opracowanych metodyk Instytut przygotowuje materiały dla doradców oraz materiały dla producentów roślin ogrodnich. Oferty wdrożeniowe i metodyki zamieszczane są na stronach internetowych Instytutu niezwłocznie po zakończeniu okresów rozliczeniowych: <http://www.inhort.pl/patenty/sadownictwo/>”.

(akta kontroli str. 89-98, 217-218, 846-1286, płyta CD nr 4)

1.5 Instytut zgłosił do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w okresie 2020–2021 po jednym patencie w każdym roku. W 2022 r. zostało zgłoszonych przez Instytut sześć patentów. Ponadto w okresie objętym kontrolą zostało zgłoszone przez inne jednostki pięć patentów, których twórcami byli pracownicy Instytutu. Nie dokonywano zgłoszeń patentów zagranicznych.

Liczba udzielonych praw ochronnych dla nowych odmian wyhodowanych w Instytucie wyniosła: w 2020 r. – 11, w 2021 r. – 18, w 2022 r. – osiem. Instytut w latach objętych kontrolą nie zgłaszał za granicą wniosków o udzielenie praw ochronnych.

Patenty obejmowały m.in.: sposób suszenia owoców, kombajn do zbioru brokułów, dołkownik, metodykę otrzymywania androgenetycznych roślin marchwi, sposób otrzymywania suchych ekstraktów triterpenów oraz błonnika i ich zastosowanie jako produktów żywnościowych, urządzenia do uprawy roślin. Patenty i prawa ochronne udzielone na rzecz Instytutu Ogrodnictwa w latach 2020–2023 utrzymywane były

¹³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1375.

¹⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 213.

w mocy tzn. po uzyskaniu patentu opłacony został pierwszy okres ochronny (obejmujący 1-3 lat), liczony od daty zgłoszenia.

Efekty prac naukowych udostępniane były zgodnie z umowami zawartymi ze zlecającymi. Nie było przypadku odmowy udostępnienia efektów badań.

Nie stwierdzono przypadków nieodpłatnego przenoszenia przez Instytut prawa do wyników badań na rzecz innych podmiotów.

W okresie objętym kontrolą koszty największych wdrożeń wynosiły odpowiednio: w 660,0 tys. zł w 2020 r., 1776,4 tys. zł w 2021 r., 7458,73 tys. zł w 2022 r. i 454,8 tys. zł w I kw. 2023 r. Dotyczyły one w: 2020 r. FitoExportu – *Zwiększenie konkurencyjności polskich towarów roślinnych na rynkach międzynarodowych poprzez podniesienie ich jakości i bezpieczeństwa fitosanitarnego*, w 2021 r. Agrotechnologii III – *Przebudowa budynków Zakładu Agrotechnologii*, w 2022 r. Biofertyl – *Opracowanie technologii innowacyjnych nawozów mineralnych wzbogaconych mikrobiologicznie*, w 2023 r. (I kw.) Kwiaty Cebulowe – *Wdrożenie ulepszonego produktu innowacyjnej technologii i metod organizacji produkcji w produkcji cebulowych roślin ozdobnych przy wykorzystaniu wysokociśnieniowego zamglawiania komór chłodniczych nadtlaniem wodoru stabilizowanego srebrem*.

(akta kontroli str. 96-98, płyta CD nr 7 i nr 8)

1.6 Dyrektor Instytutu Ogrodnictwa PIB w Skierniewicach, pismem z dnia 19 czerwca 2020 r. (D-073/1-61/2020) zwrócił się do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wszczęcia postępowania o nadanie Instytutowi Ogrodnictwa statusu Państwowego Instytutu Badawczego, zgodnie z art. 21 ust.1 uoib. Status ten został nadany rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie nadania Instytutowi Ogrodnictwa w Skierniewicach statusu państwowego instytutu badawczego. W rozporządzeniu Instytutowi zostały przypisane zadania szczególnie ważne dla planowania i realizacji polityki państwa, których wykonywanie jest niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, gospodarki żywnościowej, ochrony środowiska, poprawy jakości życia obywateli oraz ochrony dziedzictwa narodowego.

Zadania te wykonywane były w sposób ciągły, i finansowano je ze środków pochodzących z dotacji celowych otrzymanych corocznie od Ministra RiRW. Do zadań tych należały m.in.: ochrona roślinnych zasobów genowych, utrzymanie wysokiej jakości elitarnego materiału roślin sadowniczych, hodowla i nasiennictwo roślin uprawnych, ochrona roślin, optymalizacja produkcji upraw sadowniczych na terenach górskich i podgórskich.

(akta kontroli str.91-95, 192-202, 206-214, 239-240)

1.7 Instytut, zgodnie z art. 402 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹⁵ otrzymywał środki finansowe na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego w postaci subwencji. O wysokości subwencji ze środków finansowych na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego przyznanych na dany rok informował Komunikat Ministra Edukacji i Nauki.

Instytut, zgodnie z art. 37 ust. 1 i 2 uoib i art. 150 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁶ realizował w 2022 r. zadanie zlecone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi pn. „Opracowanie prototypu aplikacji informatycznej służącej skatalogowaniu, upowszechnianiu i promocji preparatów o charakterze bionawozów możliwych do zastosowania w uprawach roślin ogrodniczych”. Zgodnie z zawartą umową nr DHR.ns.070.1.2022, na realizację tego zadania Instytut otrzymał dotację celową w wysokości 290,0 tys. zł. Planowany cel zadania został zrealizowany

¹⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 742, ze zm.

¹⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 1634, ze zm.

w całości. Z realizacji zadania zostało przekazane do Ministra RiRW sprawozdanie wraz z korektą. Minister zatwierdził rozliczenie zadania.

(akta kontroli str. 78-81, płyty CD nr 7-8)

1.8 Stan zatrudnienia, w przeliczeniu na pełne etaty na koniec roku oraz na dzień 31 marca 2023 r. przedstawiał się następująco: 402,5 w 2020 r., 407,5 w 2021 r., 413,5 w 2022 r. i 408,9 w 2023 r. Liczba zatrudnionych osób na stanowisku pracownika naukowego wyniosła w tym okresie od 109 do 112, na stanowisku pracownika inżynieryjno-technicznego od 18 do 26, pracownika administracyjnego i administracyjno-ekonomicznego od 50 do 52 oraz pozostałych pracowników od 203 do 207.

Liczba pracowników naukowych w stopniu profesora, w rozumieniu art. 43 ust. 1 pkt 1 uoib, zatrudnionych w Instytucie w 2020 r. wyniosła siedem osób, a średnia wieku – 62 lata, w 2021 r. odpowiednio siedem osób, a średnia wieku – 62 lata, w 2022 r. – siedem osób, a średnia wieku 63 lata, w 2023 r. I kw. – dziewięć osób, średnia wieku 63 lata.

Na stanowisku profesora Instytutu zatrudnionych było odpowiednio w 2020 r. 19 osób, których średnia wieku wynosiła 58 lat, w 2021 r. – 23 osoby, średnia wieku 57 lat, w 2022 r. – 24 osoby, średnia wieku 58 lat, w 2023 r. I kw. – 21 osób, średnia wieku 58 lat.

Na stanowisku adiunkta zatrudnionych było: w 2020 r. – 64 osoby, średnia wieku 49 lat, w 2021 r. – 59, średnia wieku 48 lat, w 2022 r. – 60, średnia wieku 49 lat, w 2023 I kw. – 65, średnia wieku 48 lat.

Na stanowisku asystenta zatrudnionych było: w 2020 r. – 26, średnia wieku 40 lat, w 2021 r. – 25, średnia wieku 40 lat w 2022 r. – 22, średnia wieku 40 lat, w 2023 (I kw.) – 19, średnia wieku 41 lat.

Procent zatrudnienia ogółem pracowników naukowych (wg stanu na koniec marca 2023 r.) ze stopniem profesora wyniósł 6,03%, profesora Instytutu 16,3%, adiunkta 53,6%, asystenta 22,4%.

Osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę dokumentowały rozpoczęcie wykonywania swojej pracy, potwierdzając ten fakt na liście obecności. Za monitoring realizacji obowiązków pracowniczych odpowiadał bezpośredni przełożony pracownika, a szczegółowa ewidencja czasu pracy prowadzona była w postaci kart czasu pracy.

(akta kontroli str. 74-76, płyty CD nr 7-8)

1.9 Warunki dotyczące przeprowadzania konkursów w zakresie zatrudniania pracowników naukowych w Instytucie określono w statucie Instytutu. Analizie w zakresie prawidłowości prowadzonych konkursów poddano cztery losowo wybrane konkursy na stanowisko pracownika naukowego w IO-PIB nie stwierdzając nieprawidłowości. Ogłoszenia zawierały wszystkie dane wymagane w statucie m.in.: nazwę stanowiska, wymagania formalne, które kandydat powinien spełnić oraz termin składania dokumentów. Ogłoszenia o konkursach na stanowiska naukowe były publikowane na stronie internetowej Instytutu. Osoby biorące udział w konkursach spełniały warunki formalne podane w ogłoszeniach oraz w art. 43 uoib.

(akta kontroli str. 32-40, 47-87, płyty CD Nr 7-8)

1.10 Pracownicy naukowcy i badawczo-techniczni zatrudnieni w Instytucie posiadali kwalifikacje wymagane do zatrudnienia na odpowiednich stanowiskach naukowych lub badawczo-technicznych określone w uoib. Kontrolą objęto dokumentację wybranych losowo pięciu pracowników naukowych i pięciu pracowników badawczo-technicznych, nie stwierdzając nieprawidłowości. Pracownicy naukowcy spełniali wymagania uoib, m.in. w zakresie posiadanego stopnia naukowego.

Instytut posiadał „Regulamin oceny pracowników naukowych oraz badawczo-technicznych zatrudnionych w Instytucie Ogrodnictwa w Skierniewicach” wprowadzony zarządzeniami Dyrektora Instytutu z 15 maja 2013 r. i 30 lipca 2014 r. Rada Naukowa Instytutu dokonywała okresowej oceny pracowników naukowych i badawczo-technicznych. Ostatnia zakończona ocena prowadzona była za lata 2015–2018. W 2023 r. prowadzona była ocena pracowników naukowych i badawczo-technicznych za lata 2019–2022. Zakres prowadzonej oceny obejmował w szczególności liczbę i jakość publikacji naukowych, monografii naukowych, liczbę i jakość patentów, wdrożeń oraz prowadzonych i planowanych badań naukowych oraz prac rozwojowych. Termin złożenia wypełnionych ankiet został określony na 15 maja 2023 r.

Pracownicy Instytutu prowadzący działalność naukową złożyli oświadczenia upoważniające Instytut do zaliczenia ich do liczby pracowników prowadzących działalność naukową w terminie określonym w ustawie instytutach badawczych (14 dni od dnia zatrudnienia, nie później niż do 31 grudnia każdego roku, w którym zostali zatrudnieni).

W okresie objętym kontrolą czterech pracowników naukowych Instytutu wykonywał dodatkowe zatrudnienie w ramach stosunku pracy lub umowy zlecenia. Na wykonywanie dodatkowego zatrudnienia uzyskali wcześniejszą zgodę Dyrektora Instytutu.

W okresie objętym kontrolą pracownicy naukowcy Instytutu nie zgłaszali Dyrektorowi informacji odnośnie do prowadzenia działalności gospodarczej. Nie wystąpiły przypadki rozwiązania z pracownikiem Instytutu stosunku pracy za wypowiedzeniem w przypadku wykonywania przez niego dodatkowego zatrudnienia w ramach stosunku pracy lub prowadzenia działalności konkurencyjnej wobec Instytutu bez uzyskania wcześniejszej zgody Dyrektora Instytutu.

W okresie objętym kontrolą, pracownicy Instytutu nie brali udziału w przedsięwzięciach poza działalnością Instytutu, w których wykorzystywano wyniki badań naukowych i prac rozwojowych Instytutu. Dyrektor podpisał z pracownikami umowy o zakazie prowadzenia działalności konkurencyjnej wobec Instytutu.

Dyrektor Instytutu, w okresie objętym kontrolą, realizowała jednocześnie zadania pracownika naukowego jako osoba fizyczna w ramach projektu B+R pt. „Innowacyjne urządzenie do wytwarzania suszu z owoców o wysokich walorach prozdrowotnych” o akronimie ŻURAWINA i pobierała z tego tytułu wynagrodzenie uzupełniające w okresie od stycznia 2022 r. do dnia zakończenia kontroli, zgodnie z Regulaminem wynagradzania w projektach finansowanych z funduszy zewnętrznych. Ponadto Dyrektor Instytutu uczestniczyła w projekcie pt. „The same but different” bez dodatkowego wynagrodzenia. W okresie objętym kontrolą Dyrektor Instytutu nie zawierała umów cywilnoprawnych z Instytutem.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi powołał zastępcę dyrektora do spraw naukowych 29 sierpnia 2019 r., który spełniał warunki określone w art. 27 ust. 2 uoib. Dyrektor Instytutu powołał sekretarza naukowego 14 października 2011 r., który spełniał warunki określone w art. 27 ust. 5 uoib.

(akta kontroli str. 89-95, 138-141, 162-168, 185-189, płyty CD nr 4-5)

1.11 W okresie objętym kontrolą czterech pracowników naukowych Instytutu otrzymali tytuły profesora (dwa w 2020 r. i dwa w 2023 r. – do dnia 30 kwietnia 2023 r.). Instytut posiadał uprawnienia do nadawania stopni naukowych. W ramach uprawnień Instytutu stopnie naukowe przyznano następującej liczbie osób: doktora habilitowanego: po jednym w 2021 r. w 2022 r. i 2023 r. (do dnia 30 kwietnia 2023 r.), doktora: dwa w 2020 r., pięć w 2021 r., dwa w 2022 r. i dwa w 2023 r. (do dnia 30 kwietnia 2023 r.).

Kontrolą objęto prawidłowość wydania 12 decyzji administracyjnych w sprawie nadania stopnia i tytułu naukowego, nie stwierdzając nieprawidłowości. Decyzje dotyczące nadania stopnia naukowego, po pozytywnym zaopiniowaniu Rady Naukowej Instytutu Ogrodnictwa – Państwowego Instytutu Badawczego były nadawane drodze decyzji administracyjnej.

Przy IO-PIB, działała szkoła doktorska „Agrobiotech PhD”, która rozpoczęła działalność 2 stycznia 2020 r., utworzona przez trzy Instytuty¹⁷ nadzorowane przez Ministra RiRW. Szkoła ta stanowiła zorganizowaną formę kształcenia doktorantów, w trybie studiów stacjonarnych i miała na celu przygotowanie jej uczestników do uzyskania stopnia naukowego doktora w dyscyplinach: rolnictwo i ogrodnictwo oraz technologia żywności i żywienia. Od 1 listopada 2020 r. studia rozpoczęło 10 osób, w tym dwie osoby, których promotorami byli pracownicy Instytutu. W 2021 r. w szkole doktorskiej studiowało 18 osób: osiem osób rozpoczęło naukę, promotorem jednej osoby był pracownik Instytutu. W 2022 r. w ramach trzech roczników studiowało 21 doktorantów, w tym pięć osób, których promotorami byli pracownicy Instytutu. W postępowaniu kwalifikacyjnym przeprowadzonym w 2022 r. do szkoły doktorskiej zostało przyjętych dwóch doktorantów, których promotorami byli pracownicy Instytutu. Instytut, w okresie objętym kontrolą nie organizował ani nie prowadził studiów podyplomowych.

W latach objętych kontrolą pracownicy Instytutu publikacji naukowych opublikowali w 2020 r. – 99, uzyskując łącznie 6689,2 punktów dla Instytutu, w 2021 r. – 123, uzyskując łącznie 9937,66 punktów i w 2022 r. – 112, uzyskując 8890,35 punktów.

(akta kontroli str. 4-6, 47-87, 137, 846-1286, płyta CD nr 8)

1.12 W okresie objętym kontrolą, w Instytucie przeprowadzono 13 kontroli.

W 2020 r. kontrole przeprowadzili: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (kontrola wynikająca z art. 36 ust. 1 uoib), Łódzki Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt w Warszawie, Państwowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Skierniewicach.

W 2021 r. kontrole przeprowadzili: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (kontrola problematyki wykonywania zadań obronnych przez Instytut), Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt, Centrum Obsługi Przedsiębiorcy w Łodzi oraz Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Skierniewicach.

W 2022 r. Instytut był kontrolowany przez Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt w Warszawie, Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Skierniewicach oraz Państwową Agencję Atomistyki.

Wnioski i zalecenia formułowane przez jednostki kontrolujące zostały przez Instytut zrealizowane.

W okresie objętym kontrolą, przeprowadzonych zostało 13 audytów laboratoriów IO-PIB, a także 10 audytów projektów realizowanych przez Instytut. Zalecenia sformułowane po przeprowadzonych audytach zostały przez Instytut zrealizowane.

(akta kontroli str. 104-117, 317-436, płyta CD nr 8)

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą Instytut Ogrodnictwa – Państwowy Instytut Badawczy w Skierniewicach wykonywał zadania w zakresie działalności badawczej, rozwojowej i wdrożeniowej. Instytut posiadał i realizował „Strategię średniookresową Rozwoju Instytutu Ogrodnictwa Państwowego Instytutu Badawczego w Skierniewicach na lata 2021–2025”. Zadania były wykonywane w pełnym zakresie, na jaki pozwalał potencjał kadr naukowych Instytutu, jak i otrzymywane środki z dotacji od Ministra RiRW oraz

¹⁷ Instytut Ogrodnictwa – PIB w Skierniewicach, Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – PIB w Radzikowie i Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego – PIB w Warszawie – jako podmiot wiodący.

Ministra Edukacji i Nauki. Zadania szczególnie ważne dla polityki państwa, realizowano w sposób ciągły, w ramach umów dotacji celowych zawartych z Ministrem RiRW.

Zatrudnienie w badanym okresie było stabilne, realizacja zadań w ramach umów dotacji była zgodna z warunkami tych umów. Zatrudnienie nowych pracowników oraz nadawanie stopni naukowych, odbywało się zgodnie z przepisami.

OBSZAR

2. Gospodarka finansowa i zarządzanie majątkiem Instytutu

Opis stanu faktycznego

2.1 Przychody ogółem Instytutu w 2020 r. wyniosły: 46 384,3 tys. zł, w 2021 r. – 53 766,1 tys. zł, w 2022 r. – 58 372,9 tys. zł.

Zrealizowane przychody własne Instytutu w 2020 r. wyniosły 17 424,7 tys. zł, tj. 37,6%, przychodów ogółem, w 2021 r. – 19 174,9 tys. zł, tj. 35,7%, a w 2022 r. – 23 786,7 tys. zł, tj. 40,7%.

W poszczególnych latach przychody z dotacji i subwencji wyniosły: w 2020 r. – 28 959,6 tys. zł, co stanowiło 62,4 % przychodów ogółem Instytutu w tym roku, w 2021 r. – 34 591,2 tys. zł, stanowiących 64,3% przychodów ogółem oraz w 2022 r. – 34 586,3 tys. zł, tj. 59,3% przychodów ogółem w 2022 r.

Przychody Instytut uzyskiwał głównie od Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Edukacji i Nauki (w 2020 r. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego). Środki z dotacji i subwencji przeznaczono m.in. na utrzymanie potencjału badawczego, wykonanie zadań w ramach programów wieloletnich¹⁸, wykonanie szczególnie ważnych zadań dla polityki państwa w ramach umów dotacji celowej, realizację projektów, utrzymanie infrastruktury badawczej i specjalnych stanowisk badawczych, działania wspomagające uczestnictwo Instytutu w europejskich programach ramowych oraz organizację konferencji naukowych.

W 2020 r. plan subwencji od Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego i jej wykonanie wyniosły 8471,3 tys. zł. W 2021 r. plan subwencji Ministra Edukacji i Nauki i jej wykonanie wyniosły 8598,3 tys. zł. Plan subwencji w 2022 r. i jej wykonanie wyniosły 8770,3 tys. zł.

Wysokość wykorzystanych środków otrzymanych od Ministra RiRW z tytułu dotacji, w tym na realizację programów wieloletnich w roku 2020 wynosiła 15 718,48 tys. zł. Wysokość wykorzystanych dotacji w roku 2021 wynosiła 20 426,79 tys. zł, a wysokość wykorzystanych dotacji w roku 2022 wynosiła 22 059,69 tys. zł.

Niewykorzystane kwoty dotacji były każdorazowo zwracane na rachunek bankowy MRiRW. Nie stwierdzono przypadków zaniechania realizacji zadań.

W celu realizacji programów wieloletnich Instytut korzystał z usług innych jednostek na prowadzenie usług badawczych w zakresie doświadczeń, jeżeli prowadzenie takich prac nie było możliwe we własnym zakresie.

W kolejnych latach kontynuowano realizację usług badawczych w tych jednostkach. Każdego roku zawierano umowę na realizację prac w danej jednostce, a po zakończeniu umowy jednostka składała sprawozdanie z wykonanych prac. Przypadki współpracy z innymi podmiotami, w tym osobami fizycznymi, dotyczyły dzierżawy pól lub plantacji do przeprowadzenia doświadczeń, które nie mogły być prowadzone w Instytucie, albo niezbędne było ich przeprowadzenie w innych lokalizacjach w kraju.

¹⁸ Dotyczy 2020 r., w którym programy wieloletnie zostały zakończone.

Badaniem objęto dwie dotacje¹⁹, tj. dotację celową w kwocie 16 521,0 tys. zł, przyznaną na podstawie art. 21 ust. 6 uoib przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dalej dotacja celowa²⁰, oraz dotację podmiotową w kwocie 8 770,3 tys. zł, przyznaną na podstawie art. 365 pkt 5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce na sfinansowanie kosztów utrzymania potencjału naukowo-badawczego przez Ministra Edukacji i Nauki, dalej dotacja podmiotowa²¹.

Instytut spełnił warunki merytoryczne i formalne określone w umowach, otrzymał całość środków dotacji celowej i dotacji podmiotowej oraz terminowo zwrócił niewykorzystaną część dotacji celowej. Zadania przewidziane w umowie dotacji celowej oraz dotacji podmiotowej zostały wykonane w pełnym zakresie. Realizowanym zadaniom odpowiadała treść wskaźników dotyczących realizacji zadań. Instytut uzyskał zaplanowane efekty rzeczowe w wyniku realizacji zadań sfinansowanych ze środków pochodzących z dotacji budżetu państwa.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że „Instytut nie sporządzał biznesplanów określających oczekiwane bądź szacowane przychody z komercjalizacji badań jakie wynikały z umów zawieranych z MRiRW i MEiN, ponieważ odbiorcą wyników byli zleceniodawcy: MRiRW oraz MEiN. W przypadku pozostałych zleceniodawców brak było możliwości oszacowania przychodów jakie Instytut może osiągnąć z tego typu zleceń”.

Według stanu na koniec lat okresu objętego kontrolą, należności netto Instytutu w 2020 r. wyniosły 4432,22 tys. zł, w tym wymagalne 2956,8 tys. zł, w 2021 r. – 7491,93 tys. zł, w tym wymagalne 5480,0 tys. zł, w 2022 r. 8351,77 tys. zł, w tym wymagalne 6221,4 tys. zł oraz wg stanu na 31 marca 2023 r. – 7965,45 tys. zł, w tym wymagalne 6923,5 tys. zł.

W Instytucie wprowadzono Procedurę dochodzenia należności, w celu zapewnienia powtarzalności i przejrzystości działań w tym obszarze. Określała ona sposób postępowania w celu odzyskania należności Instytutu oraz wzory pism w zakresie umarzania, odraczania oraz rozkładania na raty należności pieniężnej.

W Instytucie prowadzono comiesięczną, systematyczną kontrolę terminowości zapłaty należności, a proces windykacji oparty był na monitach telefonicznych i emailowych, kierowaniu wezwań o zapłatę, w tym przedsądowych, oraz w przypadku nieskuteczności tych działań, przekazywaniu sprawy do sądu. Analiza należności zaległych była prowadzona przez Dział Finansowo-Księgowy na podstawie ewidencji księgowej rozrachunków.

Szczegółowym badaniem w zakresie prowadzonych przez Instytut czynności windykacyjnych objęto trzy wymagalne należności w badanym okresie²² o łącznej wartości 63,7 tys. zł. Należności zostały zasądzone na podstawie prawomocnych wyroków sądów, postępowanie egzekucyjne było skuteczne i w efekcie zostały odzyskane.

W badanym okresie nie wystąpiły przedawnienia należności. Umorzenia należności, powstałe w latach 2020–2023 (I kw.) nie przekraczały wartości 2 tys. zł.

Koszty Instytutu zostały zrealizowane w 2020 r. w wysokości 46 348 tys. zł, w 2021 r. – 53 735 tys. zł, w 2022 r. – 58 315 tys. zł.

Największą pozycję kosztów stanowiły wynagrodzenia, które w 2020 r. wyniosły 22 961,8 tys. zł, tj. 49,5% zrealizowanych kosztów Instytutu ogółem, w 2021 r. – 25 114,7 tys. zł, tj. 46,7%, w 2022 r. – 27 704 tys. zł, tj. 47,5%. Drugą co do wielkości

¹⁹ Dobór celowy wg kryterium najwyższej wartości.

²⁰ Umowa nr DSR.nw.070.5.2021 z 22 czerwca 2021 r.

²¹ Subwencja przyznana zgodnie z komunikatem nr 2022IB33 z dnia 6 maja 2022 r.

²² Należność w wysokości 1,7 tys. zł z tytułu wykonanych analiz, 0,6 tys. zł z tytułu wykonanych analiz i 61,3 tys. zł za udzieloną licencję.

pozycją kosztów były wydatki majątkowe, które wyniosły w 2020 r. 3366,7 tys. zł, tj. 7,3% kosztów Instytutu ogółem, w 2021 r. – 22 144,3 tys. zł, tj. 41,2%, w 2022 r. – 9796,4 tys. zł, tj. 16,8%.

Wzrost wydatków majątkowych wynikał m.in. z rozpoczęcia inwestycji w 2021 r. pn. „Centrum Innowacyjnych i Zrównoważonych Technologii Ogrodniczych (CIZTO)”.

Koszty z tytułu wynagrodzeń zostały przekroczone w stosunku do planu w 2021 r. o kwotę 990,1 tys. zł (plan 24 124,6 tys. zł wykonanie 25 114,7 tys. zł) i w 2022 r. o kwotę 1413,9 tys. zł (plan 26 290,2 tys. zł wykonanie 27 704,1 tys. zł).

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że „Instytut nie dokonywał aktualizacji planów finansowych w latach 2021–2022. Plan finansowy jednostka sporządza na początku danego roku opierając się o bieżące dane finansowe oraz uwzględniając sytuację na rynku gospodarczych oraz aktualnie obowiązujące normy prawne. Instytut występuje w trakcie roku z licznymi wnioskami o dofinansowanie oraz ubiega się o projekty z różnych źródeł finansowania. Na etapie sporządzenia planu finansowego na dany rok nie posiadamy części informacji chociażby takich jakie projekty zostaną wybrane do dofinansowania w trakcie roku”.

Należy zauważyć, że istotą planu finansowego jest jego prognostyczny charakter i podczas jego opracowywania zawsze należy opierać się na wiarygodnych (na dzień jego tworzenia) założeniach i informacjach. Niemniej jednak, w trakcie realizacji planu finansowego zawsze należy brać pod uwagę zmieniające uwarunkowania, które mogą weryfikować założenia przyjęte przy jego tworzeniu. Zdaniem NIK, niezbędna jest zatem bieżąca analiza wykonania planu finansowego i odpowiednia reakcja jednostki w tym zakresie, polegająca na wprowadzaniu zmian w ustalonym planie finansowym.

W latach 2020–2022, w każdym roku, Instytut osiągnął zysk netto. W 2020 r. zysk netto wyniósł 22 tys. zł, w 2021 r. – 14 tys. zł, a w 2022 r. – 43 tys. zł. Zysk został przeznaczony na zwiększenie funduszu rezerwowego.

Instytut podejmował działania mające na celu uzyskanie dodatkowych przychodów celem polepszenia warunków ekonomiczno-finansowych, m.in. w związku z COVID–2019. W 2020 r. został złożony wniosek o Tarczę Covidową, w 2021 r. Instytut zwrócił się do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o dodatkowe środki na skompensowanie kosztów podniesienia wynagrodzenia minimalnego (kolejnego po 2020 r.), które w IO-PIB dotyczyło aż 65% załogi. Pisma informujące o bardzo trudnej sytuacji finansowej Instytutu w okresie COVID-19, były również kierowane do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2022 r.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła: „(...) W 2022 r. została przeprowadzona analiza kosztochłonności utrzymania obiektów doświadczalnych i ze względu na ceny nośników energii modyfikowano metodyki oraz wprowadzono obowiązek oszczędzania energii. Dwa budynki zostały wyłączone z pełnego ogrzewania, a pracownicy przeniesieni do sąsiednich obiektów. W celu zwiększenia skuteczności pozyskiwania partnerów gospodarczych w Instytucie utworzono stanowisko Brokera Innowacji. Instytut we wszystkich latach objętych kontrolą przygotowywał i składał wnioski na zadania specjalne do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego/Ministerstwa Edukacji i Nauki”.

Ponadto, Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że: „(...) Instytut nie zlecał opracowywania dokumentu, który wprost dotyczyłby przygotowania programu naprawczego czy restrukturyzacyjnego Instytutu. Instytut analizując sytuację bieżącą oraz identyfikując bariery dla skuteczności pozyskiwania projektów B+R podjął decyzję o złożeniu wniosku o wpisanie na Polską Mapę Infrastruktury badawczej Centrum Innowacyjnych i Zrównoważonych Technologii Ogrodniczych. Celem zgłaszanego wniosku była m.in. konsolidacja zespołów badawczych i przeniesienie laboratoriów

Opis stanu
faktycznego

z nieergonomicznych i energochłonnych budynków o charakterze zabytkowych oficyn do nowoczesnego kompleksu laboratoryjnego. W styczniu 2020 r. wniosek został zatwierdzony, a Instytut nabył statusu uprawnionego do ubiegania się o środki na budowę i wyposażenie obiektu. Elementami składanego wniosku (lipiec 2020) były: studium wykonalności, agenda badawcza i analiza finansowa. Wniosek przygotowywany był z udziałem firmy zewnętrznej. Opracowanie koncepcji CIZTO można uznać za plan restrukturyzacji, który jest skutecznie wdrażany – obiekt jest aktualnie w budowie i jego oddanie przewidziane jest na koniec roku 2023. Jego wdrożenie zwiększy potencjał B+R oraz przyczyni się do współpracy z praktyką. Efekty finansowe podjętych działań będą możliwe do oszacowania w perspektywie 3-5 lat²³.

(akta kontroli str. 74-82, 149-161, 171-189, 234, 255, 259, 268-269)

2.2 Zgodnie z art. 2 ust. 4 uoib, Instytut prowadził inną działalność o charakterze usługowym, wytwórczym lub handlowym. Działalność ta była wyodrębniona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności, o której mowa w art. ust. 1-3 tej ustawy.

Instytut realizując działania komercyjne w relacji do działalności podstawowej uzyskiwał efekty działań zgodne z założonymi celami określone w corocznych planach finansowych.

Instytut wykonywał usługi komercyjne na rzecz podmiotów zewnętrznych, osiągając następujące przychody:

- w 2020 r. – 8642,7 tys. zł, co stanowiło udział 18,63% przychodów ogółem tego roku,
- w 2021 r. – 9399,1 tys. zł, co stanowiło 17,48% przychodów ogółem,
- w 2022 r. – 10 519,5 tys. zł, co stanowiło 18,02% przychodów ogółem,

(akta kontroli str. 78-84, 178-189)

2.3 Koszty wynagrodzeń w 2020 r. pracowników naukowych Instytutu, wyniosły odpowiednio 8902,7 tys. zł, w 2021 r. – 9625 tys. zł, w 2022 r. – 10 043,2 tys. zł, w 2023 (I kw.) – 2661 tys. zł. Koszty wynagrodzenia pracowników badawczo-technicznych wyniosły w 2020 r. – 819,9 tys. zł, w 2021 r. – 886,9 tys. zł, w 2022 r. – 980,6 tys. zł, w 2023 r. (I kw.) – 295,4 tys. zł. Koszty wynagrodzenia pracowników inżynieryjno-technicznych wyniosły w 2020 r. – 800,2 tys. zł, w 2021 r. – 1104,7 tys. zł, w 2022 r. – 1656,2 tys. zł, w 2023 r. (I kw.) 425,1 tys. zł. Koszty wynagrodzenia pracowników administracyjnych, administracyjno-ekonomicznych wyniosły w 2020 r. 2734,5 tys. zł, w 2021 r. – 2933,3 tys. zł, w 2022 r. – 3967,1 tys. zł, w 2023 r. (I kw.) – 1039,5 tys. zł. Koszty wynagrodzenia pracowników bibliotecznych i dokumentacji technicznej wyniosły w 2020 r. – 48,3 tys. zł, w 2021 r. – 241,5 tys. zł, w 2022 r. – 54,3 tys. zł., w 2023 r. (I kw.) – 10 tys. zł. Koszty wynagrodzenia pozostałych pracowników Instytutu w 2020 r. wyniosły 9656,2 tys. zł, w 2021 r. – 10 540,7 tys. zł, w 2022 r. – 11 002,7 tys. zł, w 2023 (I kw.) – 2956,4 tys. zł.

Wysokość wynagrodzenia osób kierujących Instytutem, tj. Dyrektora, jego Zastępców, w tym Głównego Księgowego, nie przekroczyła w latach 2020–2023 limitów określonych w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi²³.

W latach 2020–2023 (I kw.) poziom wynagrodzeń Dyrektora i jego Zastępców wzrósł o 8% i dotyczył przełomu 2021/2022.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła: „Od 2018 roku regulacje w zakresie minimalnego wynagrodzenia wymusiły podwyżki płac od kwoty 2100 zł brutto do 3490 zł brutto (w I kw. 2023), czyli 66%. W sytuacji, kiedy wynagrodzenie zasadnicze dla ponad 70%

²³ Dz. U. z 2019 r. poz. 2136.

załogi wynosi właśnie kwotę minimalnego wynagrodzenia - zapis o prawie dyrektora do kształtowania wynagrodzeń jest zapisem martwym. Od stycznia 2023 r. wynagrodzenie części adiunktów w Instytucie (osoba po doktoracie), którzy nie wykazali znaczącego/wyróżniającego się wkładu w ewaluację naukową za lata 2017–2021, wynosi o 10 zł więcej niż wynagrodzenie minimalne”.

W latach objętych kontrolą, Instytut zawierał umowy cywilnoprawne z osobami fizycznymi. W 2020 r. zawarto 57 umów, o łącznej wartości 905,6 tys. zł, na które wydatkowano 900,0 tys. zł. W 2021 r. zawarto 68 umów, o łącznej wartości 446,7 tys. zł, na które wydatkowano 445,5 tys. zł, w 2022 r. zawarto 61 umów, o wartości 529,3 tys. zł na które wydatkowano 529,2 tys. zł. W 2023 r. (I kw.) zawarto osiem umów o wartości 117,1 tys. zł.

Analizą w zakresie prawidłowości rozliczeń objęto 12 umów cywilnoprawnych²⁴ zawartych z osobami fizycznymi w okresie 2020–2023 (I kw.), o łącznej wartości 196,1 tys. zł, na realizację których wydatkowano sumę 193,4 tys. zł. Zbadane umowy nie nosiły znamion umów o pracę, a realizowane zadania, nie powielały prac będących w zakresie obowiązków pracowników etatowych.

Osoby zatrudnione na podstawie umów cywilnoprawnych dokumentowały, w sposób przewidziany w umowie, wykonywanie swoich prac objętych zleceniem w postaci rachunków i ewidencji godzin wykonywania zlecenia, a wykonywanie prac objętych umową o dzieło dokumentowały w postaci rachunku i protokołu zdawczo-odbiorczego wykonania dzieła.

Rachunki były rzetelnie wystawiane, zgodnie z przedmiotem wykonywanych prac objętych umową zlecenia lub dzieła, a następnie weryfikowane przez koordynatorów lub kierowników danego projektu. Kwoty wypłaconych wynagrodzeń z tytułu umów cywilnoprawnych były przypisywane do danego źródła finansowania, każdorazowo określonego w zawieranej umowie.

(akta kontroli str. 74-76, 137, 149-161, 173-189, płyta CD nr 5)

2.4 Badaniem objęto wydatki obejmujące 194 dokumenty księgowo²⁵ (faktury zakupu, rachunki umów zleceń, polisy ubezpieczeniowe, delegacje) o łącznej wartości 559,1 tys. zł, pod względem kryteriów określonych w art. 5 ustawy o NIK.

W wyniku badania stwierdzono:

- wydatki zostały skalkulowane rzetelnie (dokonano analizy faktycznych potrzeb, celowości wydatku oraz oceny czy środki przeznaczone będą na realizację zadań jednostki);
- dochowano należytej staranności przy wyborze dostawcy (w przypadku zakupów dokonywanych w trybie zamówień publicznych);
- poniesione wydatki zostały dokonane w ramach zaplanowanego kosztorysu projektu, do wysokości kwot ujętych w planie finansowym jednostki;
- nie stwierdzono przypadków nieterminowych płatności skutkujących zapłaceniem odsetek, kar lub opłat;
- zakresy rzeczowy, ceny jednostkowe oraz wartości dokonanych zakupów były zgodne z zakresami przewidzianymi w umowach;
- wydatki zostały należycie udokumentowane i prawidłowo zaksięgowane,

²⁴ Umowy z 2020 r. nr 4/Z, 5/Z i 8/Z, umowy z 2021 r. nr 5/Z, 6/Z i 7/Z, umowy z 2022 r. nr 3/Z, 11/Z i 13/Z oraz umowy z 2023 r. nr 4/Z, 5/Z i 7/Z.

²⁵ Dokumenty księgowo, wybrane losowo, z próby wydatków dokumentujących badane postępowania o zamówienie publiczne, zawierane umowy cywilnoprawne oraz wydatki poniesione na realizację badanych zadań, finansowanych ze środków pochodzących z dotacji – źródeł finansowania podlegających szczegółowej analizie.

- do zakupów środków trwałych został wystawiony dokument OT, a środki zostały zewidencjonowane w wykazie (stanie) środków trwałych a zakupione materiały i urządzenia zostały przekazane do użytkowania;
- udokumentowane zakupy zostały dokonane celowo i gospodarnie.

(akta kontroli str. 47-88, 89-95, 273-278, płyty CD nr 5-8)

2.5 W Instytucie, w okresie objętym kontrolą, obowiązywał Regulamin Udzielania Zamówień Publicznych²⁶. Określono w nim osoby odpowiedzialne za sporządzenie wniosku o dokonanie zamówienia, elementy tego wniosku, kryteria, jakimi osoba sporządzająca wniosek ma kierować się przy wyborze oferty, a także wskazano pracownika odpowiedzialnego za przeprowadzenie postępowania. Określono cztery tryby zamówienia – z wolnej ręki, w trybie zapytania o cenę, przetarg ograniczony oraz przetarg nieograniczony oraz informacji o sposobie powołania komisji do przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia. Regulamin stanowił też, że po przeprowadzeniu procedury zamówienia, kierownik komórki organizacyjnej lub koordynator projektu sporządzał protokół z postępowania (z wyjątkiem postępowania z wolnej ręki, z którego protokołu nie sporządzano). Protokół zatwierdzał Dyrektor Instytutu lub osoba przez niego upoważniona, za wyjątkiem protokołu z postępowania prowadzonego w trybie przetargu ograniczonego, w którym protokół podpisywał kierownik jednostki organizacyjnej lub koordynator projektu.

Instytut corocznie, w okresie objętym kontrolą, sporządzał plany postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, jakie przewidywał przeprowadzić w danym roku oraz zamieszczał je na stronie internetowej. Zawierały one informacje określone przepisami o zamówieniach publicznych²⁷. Zgodnie z opinią Urzędu Zamówień Publicznych²⁸ (dalej UZP) Instytut nie był zobowiązany do wykazywania w planach postępowań zamówień poniżej 30 tys. euro, jak również innych zamówień, które są wyłączone z obowiązku stosowania przepisów o zamówieniach publicznych.

Dyrektor Instytutu sporządził i terminowo przekazał Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych roczne sprawozdania o zamówieniach udzielonych w roku 2020²⁹, 2021³⁰ i 2022.

Zakres informacji zawartych w poszczególnych sprawozdaniach, był zgodny z rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie informacji zawartych w rocznym sprawozdaniu o udzielonych zamówieniach, jego wzoru oraz sposobu przekazywania³¹.

Szczegółowym badaniem objęto cztery postępowania o udzielenie zamówienia publicznego o największej wartości (po jednym z każdego roku z okresu objętego kontrolą) o łącznej wartości zawartych umów 53 711,1 tys. zł, na realizację których wydatkowano ogółem 31 713,4 tys. zł, tj.:

²⁶ Regulamin Udzielania Zamówień w Instytucie wprowadzony zarządzeniem nr D-021-6/2020 Dyrektora IO z dnia 3 marca 2020 r., zmieniony zarządzeniem nr D-021-1/2021 Dyrektora IO-PIB z dnia 1 lutego 2021 r., zmieniony zarządzeniem nr D-21-7/2022 r. Dyrektora IO-PIB z dnia 30 marca 2022 r.

²⁷ Zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm.) – uchyloną z dniem 1 stycznia 2021 r., a także zgodnie z ustawą z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych – wejście w życie 1 stycznia 2021 r.

²⁸ Przygotowanie przez zamawiających planu postępowań o udzielenie zamówień, opinia dostępna na stronie <https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/interpretacja-przepisow/pytania-i-odpowiedzi-dotyczace-nowelizacji-ustawy-prawo-zamowien-publicznych-2/przygotowanie-przez-zamawiajacych-plau-postepowan-o-udzielenie-zamowien>.

²⁹ Stosownie do art. 98 ust. 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych.

³⁰ Stosownie do art. 82 ust. 2 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych.

³¹ Dz. U. poz. 2038 - obowiązujące do końca 2021 r. Od 1 stycznia 2022 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie zakresu informacji zawartych w rocznym sprawozdaniu o udzielonych zamówieniach, jego wzoru, sposobu przekazywania oraz sposobu i trybu jego korygowania (Dz. U. poz. 2463).

- roboty budowlane „Zwiększenie efektywności energetycznej budynku należącego do Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach” – postępowanie o zamówienie publiczne przeprowadzone w 2020 r. w trybie przetargu nieograniczonego;
- dostawa „Maszyn i aparatury badawczej i pomiarowej” – postępowanie przeprowadzone w 2021 r. w trybie przetargu nieograniczonego;
- roboty budowlane „Zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych dla inwestycji pn.: Centrum Innowacyjnych i Zrównoważonych Technologii Ogrodniczych (CIZTO)” – postępowanie przeprowadzone w 2022 r. w trybie przetargu nieograniczonego,
- roboty budowlane „Modernizacja deszczowni i budowa ujęcia wód podziemnych do nawadniania pól i sadów doświadczalnych” – postępowanie przeprowadzone w 2023 r. w trybie podstawowym.

W powyższym badaniu nie stwierdzono nieprawidłowości. Postępowania o udzielenie zamówienia publicznego prowadzone były prawidłowo i służyły realizacji zadań Instytutu. Podstawą ustalenia wartości zamówienia było szacunkowe wynagrodzenie wykonawcy, bez podatku od towarów i usług, ustalone przez zamawiającego z należytą starannością.

(akta kontroli str. 279-307, płyty CD nr 5-7)

2.6 Instytut posiadał wewnętrzne regulacje dotyczące gospodarowaniem mieniem, w tym nieruchomościami, w formie rocznych planów gospodarowania nieruchomościami będących w posiadaniu Instytutu.

W kontrolowanym okresie 2020–2023 (I kw.) Minister RiRW nie nakazywał przeprowadzanie Instytutowi analizy posiadanych nieruchomości pod kątem ich przydatności w działalności instytutu oraz nie zobowiązywał Instytut do sprzedaży lub restrukturyzacji nieruchomości zbędnych lub podjęcia innych działań w tym zakresie.

Instytut, według stanu na 31 grudnia 2020 r., posiadał prawo wieczystego użytkowania gruntów o powierzchni 316,15 ha, na koniec 2021 r. i 2022 r. – 315,76 ha. Na dzień 31 marca 2023 r. Instytut posiadał w wieczystym użytkowaniu 306,98 ha. W okresie 2020–2023 (I kw.), Instytut posiadał grunty własne o powierzchni 1,68 ha.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że „(...) grunty i budynki mają uregulowany stan prawny i nie są obciążone prawami oraz roszczeniami osób trzecich. Składniki majątku, które nie służą do wykonywania działalności w obszarze badań naukowych i prac rozwojowych zostały udostępnione innym podmiotom”.

Instytut wynajmował lokale mieszkalne na rzecz pracowników, a w badanym okresie zawarto 22 umowy. Opłat z tytułu najmu dokonywano terminowo. Przeanalizowano 21 umów dotyczących najmu lokali, zawartych przez IO-PIB w okresie objętym kontrolą. W czterech badanych umowach (o nr MZ-17/7, 7/57, MZ-15/9, MZ-15/11) nie została określona wysokość czynszu w zł, a ustalono ją jako „równowartość kosztów ponoszonych przez wynajmującego z tytułu utrzymania lokalu”. W pozostałych 17 umowach, podana została wysokość czynszu za najem lokalu.

W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut zawarł 10 umów sprzedaży prawa użytkowania wieczystego nieruchomości zbędnych do prowadzenia działalności statutowej o ogólnej powierzchni gruntu 148 637 m². Uzyskano z tego tytułu wpływy w kwocie 3496 tys. zł, stanowiące 98,36 % cen oszacowania (3554,3 tys. zł).

Analizie poddano sprzedaż prawa wieczystego użytkowania trzech nieruchomości:

- działki nr 271/2, nr 271/6, nr 313, nr 321, nr 328 i nr 758 o łącznej powierzchni 12,07 ha, znajdujące się w Olszanie,
- działki nr 6/1 o powierzchni 0,3864 ha, znajdującej się w Skierniewicach,
- udział 4/48 w działce nr 551/13 o powierzchni 0,17 ha, znajdującej się w Łososinie Dolnej.

Z tytułu sprzedaży uzyskano wpływ w łącznej wysokości 1619,1 tys. zł.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że „Sprzedawane nieruchomości były w złym lub bardzo złym stanie technicznym wymagającym podjęcia niezwłocznie prac budowlano - remontowych. W sytuacji braku możliwości wykorzystania obiektu do statutowej działalności Instytutu dalsze ich posiadanie generowało by zbędne i nieuzasadnione wydatki, tj. ogrzewanie w okresie zimowym celem ochrony instalacji wodnokanalizacyjnej, fizyczna ochrona obiektu przed dewastacją czy minimalna pielęgnacja zieleni. Zgodnie z zasadami gospodarowania mieniem Instytutu, uzyskane ze sprzedaży nieruchomości środki przeznaczone zostały na wkłady własne do pozyskiwanych projektów oraz doposażenie obiektów doświadczalnych. Pozwoliło to zapewnić wpływ do budżetu Instytutu na realizację zadań statutowych”.

Analizowane transakcje sprzedaży, były gospodarne, zgodne z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi Instytutu. Dla dokonania transakcji sprzedaży, opracowane zostały operaty szacunkowe, jak i każdorazowo Dyrektor Instytutu zwracał się z wnioskiem o możliwość zbycia ww. nieruchomości do Rady Naukowej Instytutu, do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa i Ministra RiRW. Po uzyskaniu ww. zgód, Dyrektor wszczynał postępowanie przetargowe.

W posiadaniu Instytutu, w kontrolowanym okresie, znajdowało się 97 obiektów budowlanych. Instytut wykonywał wymagane przepisami art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane³² (dalej Prawo budowlane) okresowe kontrole stanu technicznego obiektów budowlanych wykorzystywanych w działalności instytutu. Prowadzono dla nich książki obiektów budowlanych.

Dokonano oględzin dwóch budynków należących do Instytutu, tj. Zakładu Przechowalnictwa Owoców i Warzyw oraz budynku będącego siedzibą Instytutu.

Budynek, w którym mieścił się Zakład Przechowalnictwa Owoców i Warzyw, nie budził zastrzeżeń.

Drugi z obiektów był obiektem zabytkowym (Pałac Prymasowski z XVIII w.), o walorach historyczno-architektonicznych, będącym pod nadzorem konserwatora zabytków. Na podstawie oględzin uzupełnionych informacjami zawartymi w protokołach okresowej kontroli stanu technicznego obiektu budowlanego nr IO/30/10/2020, 2021 i 2022, stwierdzono m.in., że budynek pałacowy pozostawał w złym stanie technicznym, nie realizowano zaleceń nadzoru budowlanego zawartych w protokołach okresowej kontroli stanu technicznego budynku przeprowadzonych w latach 2020–2022.

Jak wyjaśniła Dyrektor Instytutu: „Realizacja zaleceń z okresowych kontroli stanu technicznego i estetycznego zabytkowego pałacu przy ul. Konstytucji 3 Maja w Skierniewicach w latach 2020–2023 była niemożliwa z powodu niepowodzeń w czynionych staraniach o pozyskanie dofinansowania do najpilniejszych prac remontowych i braku własnych środków finansowych na pokrycie takich wydatków”. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśniła: „W przypadku IO-PIB infrastruktura pochodzi w większości z lat 50-70-tych, a część z użytkowanych obiektów, to obiekty zabytkowe pozostające pod nadzorem konserwatorskim, co nakłada szczególne rygory i generuje zwiększanie kosztów ich utrzymania. Udział wydatków majątkowych w dotacji celowej jest symboliczny przy oczekiwaniu świadczenia usług eksperckich na najwyższym poziomie”.

NIK zauważa, że Instytut powinien podjąć skuteczne działania mające na celu wykonanie zaleceń okresowej kontroli stanu technicznego, zapobiegając dalszej degradacji technicznej zabytkowego budynku. Pogarszanie wartości użytkowych

³² Dz. U. z 2021 r. poz. 2351, ze zm.

i stanu technicznego budynku, może doprowadzić do zagrożenia zdrowia lub życia ludzkiego oraz powstania znacznej szkody na mieniu.

W Instytucie Ogrodnictwa w latach 2020–2023 nie było przypadków inwestycji lub remontów obiektów, które następnie byłyby przeznaczone do sprzedaży.

W okresie objętym kontrolą majątek trwały należący do Instytutu Ogrodnictwa nie był wykorzystywany bezumownie przez osoby fizyczne, firmy lub inne osoby prawne.

(akta kontroli str.191, 436-439, 617-697, płyty CD nr 1-3)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Instytut nie dokonywał zmian w planach finansowych Instytutu na lata 2021–2022 w zakresie kosztów wynagrodzeń, w sytuacji, gdy wykonane koszty przekraczały wartości ustalone w planie finansowym na dany rok.

(akta kontroli str. 86, 184-191, 222, 229-231, 256-258, 270-273, płyta CD nr 5)

2. Instytut nie realizował zaleceń nadzoru budowlanego z przeglądów stanu technicznego budynku będącego siedzibą Instytutu, celem przeprowadzenia niezbędnych prac konserwacyjnych i remontowych zabytkowego obiektu.

(akta kontroli str.191, 436-439, 617-697, płyty CD nr 1-3)

OCENA CZĄSTKOWA

Instytut prawidłowo wykorzystywał przyznane dotacje i dochodził należności. Rzetelnie realizował umowy cywilnoprawne. Wydatki Instytutu ponoszone były gospodarnie, na realizację zadań instytutu. Prawidłowo prowadzono postępowania o udzielenie zamówienia publicznego oraz sprzedaż nieruchomości.

Pomimo trudności finansowych, zwłaszcza w okresie epidemii COVID-19, wynik finansowy Instytutu był dodatni. Niski poziom komercjalizacji badań wynikał z charakteru działalności Instytutu, a wyniki badań, zgodnie z umowami dotacji, z założenia miały charakter nieodpłatny, do publicznego – powszechnego wykorzystania.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- niedokonywania zmian w planach finansowych Instytutu na lata 2021–2022 w zakresie kosztów wynagrodzeń, w sytuacji, gdy wykonane koszty przekraczały wartości ustalone w planie finansowym na dany rok,
- nierealizowania przez Instytutu zaleceń nadzoru budowlanego z przeglądów stanu technicznego budynku będącego siedzibą Instytutu, celem przeprowadzenia niezbędnych prac konserwacyjnych i remontowych zabytkowego obiektu.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Dokonywanie zmian w planach finansowych Instytutu w trakcie roku w sytuacji, gdy koszty wykonane będą przekraczać wartości ustalone w planie finansowym na dany rok.
2. Podjęcie skutecznych działań dotyczących realizacji zaleceń z przeglądów stanu technicznego budynku stanowiącego siedzibę Instytutu, celem przeprowadzenia niezbędnych prac konserwacyjnych i remontowych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 2 sierpnia 2023 r.

Kontrolerzy:
Maciej Kucharski
główny specjalista kp.

/-/

Departament Rolnictwa
i Rozwoju Wsi
Najwyższa Izba Kontroli
p.o. Dyrektor Marek Adamiak

/-/

Piotr Narel
specjalista kp.

/-/